מאמר דא"ח

בס"ד. ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשל"ו

(הנחה בלתי מוגה)

אִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה[1] אָמַר רַבִּי אַחָא יָפָה שִׂיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי בָּתֵּי אָבוֹת מִתּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים, פָּרָשָׁתוֹ שֶׁל אֱלִיעֶזֶר שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה דְּפִים הוּא אוֹמְרָהּ וְשׁוֹנָהּ וְכוּ'. וּבִלְשׁוֹן רַשִׁ"י[2]: פָּרָשָׁה שֶׁל אֱלִיעֶזֶר כְּפוּלָה בַּתּוֹרָה, וְהַרְבֵּה גּוּפֵי תּוֹרָה לֹא נִיתְּנוּ אֶלָּא בִּרְמִיזָה. וְצָרִיךְ לְהָבִין טַעַם הַדָּבָר[3], דְּהֵן אֱמֶת דְּמִזֶּה גּוּפָא שֶׁשִּׂיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת הוּכְפְּלָה כוּ' וְאִילּוּ הַרְבֵּה גּוּפֵי תּוֹרָה לֹא נִיתְּנוּ אֶלָּא בִּרְמִיזָה מוּבָן שֶׁיָּפָה שִׂיחָתָן כוּ', אֲבָל הָא גּוּפָא טַעְמָא בָּעֵי, מַהוּ הֶסְבֵּר הָעִנְיָן. וּבִפְרָט שֶׁמִּמַּאֲמָר יָפָה שִׂיחָתָן עַצְמוֹ מוּבָן שֶׁיֵּשׁ קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ לוֹמַר בְּאוֹפֶן אַחֵר, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹלְלִים קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ זֶה וְאוֹמְרִים שֶׁיָּפָה שִׂיחָתָן, וְצָרִיךְ לְהָבִין מַהוּ הַטַּעַם שֶׁהַמַּסְקָנָא הִיא יָפָה שִׂיחָתָן כוּ'. וְאֵין לוֹמַר שֶׁהָעִנְיָן דְּיָפָה שִׂיחָתָן כוּ' מִתּוֹרָתָן כוּ' נֶאֱמַר רַק בְּנוֹגֵעַ לַזְּמַן שֶׁלְּפָנֵי מַתַּן תּוֹרָה (שֶׁאָז הָיְתָה הָעֲבוֹדָה רַק מִצַּד שֹׂרֶשׁ הַנִּבְרָאִים כוּ'[4]), שֶׁהֲרֵי [נוֹסָף לָכָךְ] שֶׁמַּבַּמַּאֲמָר דְּרַבִּי אַחָא נֶאֱמַר רַק בֵּין שִׂיחָתָן כוּ' לְתוֹרָתָן כוּ', וְלֹא נִזְכַּר שֶׁהָעִנְיָן זֶה הוּא לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה דְּוָקָא, וּמַה גַּם שֶׁמַּאֲמָר רַבִּי אַחָא הוּא הוֹרָאָה גַּם לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁגַּם אָז שִׂיחָתָן כוּ' מִתּוֹרָתָן כוּ'.

ביאור בדרך אפשר

איתא מובא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה[1] אָמַר רַבִּי אַחָא יָפָה שִׂיחָתָן יש עדיפות ויתרון לדיבור ולסיפור שֶׁל עַבְדֵי בָּתֵּי אָבוֹת מִתּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים, פָּרָשָׁתוֹ שֶׁל אֱלִיעֶזֶר עבד אברהם אבינו שהלך למצוא שידוך ליצחק אבינו מסופרת בתורה בפרשת חיי שרה באריכות רבה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה דְּפִים הוּא אוֹמְרָהּ וְשׁוֹנָהּ והסיפור שמסופר תחילה בתיאור ההתרחשות עצמה, חוזר על עצמו פעם שניה כשאליעזר מספר אותה למשפחתה של רבקה וְכוּ'. וּבִלְשׁוֹן רַשִׁ"י[2]: פָּרָשָׁה שֶׁל אֱלִיעֶזֶר כְּפוּלָה בַּתּוֹרָה, וְהַרְבֵּה גּוּפֵי תּוֹרָה ענינים עיקריים במצוות התורה לֹא נִיתְּנוּ אֶלָּא בִּרְמִיזָה. וְצָרִיךְ לְהָבִין טַעַם הַדָּבָר[3], דְּהֵן אֱמֶת דְּמִזֶּה גּוּפָא שֶׁשִּׂיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת הוּכְפְּלָה כוּ' וְאִילּוּ הַרְבֵּה גּוּפֵי תּוֹרָה לֹא נִיתְּנוּ אֶלָּא בִּרְמִיזָה מוּבָן שֶׁיָּפָה שִׂיחָתָן כוּ', אֲבָל הָא גּוּפָא זה עצמו צריך טעם וביאור, מַהוּ הֶסְבֵּר הָעִנְיָן למה באמת 'יפה שיחתן' של עבדי האבות יותר מ'תורתן של בנים'.? וּבִפְרָט והשאלה מתחזקת עוד יותר כיון שֶׁמִּמַּאֲמָר יָפָה שִׂיחָתָן עַצְמוֹ מוּבָן שֶׁיֵּשׁ קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ עליה על הדעת, היינו אפשרות לוֹמַר בְּאוֹפֶן אַחֵר ואין זה דבר פשוט ומובן מאליו אלא דבר חידוש, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹלְלִים קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ אפשרות וסברא זו זֶה וְאוֹמְרִים שֶׁיָּפָה שִׂיחָתָן, וְצָרִיךְ לְהָבִין מַהוּ הַטַּעַם שֶׁהַמַּסְקָנָא הִיא שאכן יָפָה שִׂיחָתָן כוּ' ולא כפי שהיה מקום לומר אחרת ש'תורתן של בנים' עדיפה על 'שיחתן של עבדי בתי אבות' (אלא שאפשרות זו נשללה).? וְאֵין לוֹמַר שֶׁהָעִנְיָן דְּיָפָה שִׂיחָתָן כוּ' מִתּוֹרָתָן כוּ' נֶאֱמַר רַק בְּנוֹגֵעַ לַזְּמַן שֶׁלְּפָנֵי מַתַּן תּוֹרָה ובכך תיושב השאלה, כי לפי זה לאחר שניתנה תורה אכן אין ל'שיחתן של עבדי בתי אבות' עדיפות על 'תורתן של בנים' (וטעם הסברא לומר שהעדיפות של 'שיחתן של עבדי אבות' על 'תורתן של בנים' היא רק קודם מתן תורה היא כיון שֶׁאָז מתן תורה הָיְתָה הָעֲבוֹדָה שעבדו את ה' רַק מִצַּד שֹׂרֶשׁ הַנִּבְרָאִים כוּ'[4] וכמבואר במאמר אדמו"ר הרש"ב, "המצוות הכל היה בענינים רוחניים כו', לא הגיעו בזה רק לשרשם ומקורם לבד, מפני שזהו כלל שהנברא בכח עצמו לא יוכל להגיע למעלה משרשו ומקורו..."), והטעם שאין לומר כן שדברי רב אחא אמורים רק לגבי הזמן שקודם מתן תורה הוא שֶׁהֲרֵי [נוֹסָף לָכָךְ] שֶׁמַּבַּמַּאֲמָר דְּרַבִּי אַחָא נֶאֱמַר רַק בֵּין שִׂיחָתָן כוּ' לְתוֹרָתָן כוּ', וְלֹא נִזְכַּר שֶׁהָעִנְיָן זֶה הוּא לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה דְּוָקָא, וּמַה גַּם שֶׁמַּאֲמָר רַבִּי אַחָא הוּא הוֹרָאָה גַּם לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁגַּם אָז שִׂיחָתָן כוּ' מִתּוֹרָתָן כוּ' ומסר ולימוד גַּם לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה, כי כל דבר בתורה הוא נצחי ולא רק לזמן מסוים, וההוראה היא שֶׁגַּם אָז אחרי מתן תורה יָפָה שִׂיחָתָן כוּ' מִתּוֹרָתָן כוּ',

---

1) פרשתנו פ"ס, ח. 2) פרשתנו כד, מב. 3) בהבא לקמן – ראה לקו"ת ברכה צו, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' לו ואילך. ועם הגהות – אוה"ת פרשתנו קכז, ב ואילך. תורת חיים פרשתנו קלה, א ואילך. סה"מ תר"ס ע' לג ואילך.
4) ראה סה"מ תרכ"ט ע' רכא ואילך. תרע"ח ע' קסד ואילך. תרפ"ט ס"ע שסא ואילך.

ביאור בדרך אפשר

שֶׁמִּזֶּה מכך שההוראה שבדבר היא גם לאחר מתן תורה **מוּבָן שֶׁהַכַּוָּונָה הִיא גַּם לְתוֹרָתָם שֶׁל בָּנִים שֶׁלְּאַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה,** הנה בנוסף לכל זה, הטעם העיקרי לכך שאין לומר שמאמר רב אחא נאמר רק קודם מתן תורה הוא, כי **חֲרִי] מַעֲלַת תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַקָּבָּ"ה [שֶׁעָלֶיהָ** על התורה **נֶאֱמַר**[5] בנבואת ירמיה **הֲלוֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ** (ועל כך אמרו חז"ל בגמרא, "תניא ר' יהודה בן בתירא היה אומר, אין דברי תורה מקבלין טומאה, מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם [כיון שלא היה טהור] למעלה מרבי יהודה בן בתירא, אמר ליה בני פתח פיך ויאירו דבריך שאין דברי תורה מקבלין טומאה שנאמר הלא כה דברי כאש נאום ה', מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה", ומזה מובן שכתוב זה מבטא את מעלת התורה, **וְלִימּוּדָהּ הוּא בְּאוֹפֶן שֶׁל יְחוּד נִפְלָא שֶׁאֵין יְחוּד כָּמוֹהוּ וּכְעֶרְכּוֹ נִמְצָא כְּלָל**[6] כמבואר בספר התניא על מעלת לימוד התורה, וזה לשונו: "... כשאדם יודע ומשיג בשכלו פסק זה כהלכה הערוכה במשנה או גמרא או פוסקים הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחכמתו של הקדוש ברוך הוא דלית מחשבה תפיסא ביה ולא ברצונו וחכמתו כי אם בהתלבשותם בהלכות הערוכות לפנינו וגם שכלו מלובש בהם והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה. וזאת מעלה יתרה גדולה ונפלאה לאין קץ אשר במצות ידיעת התורה והשגתה על כל המצות מעשיות ואפילו על מצות התלויות בדבור ואפילו על מצות תלמוד תורה שבדבור כי על ידי כל המצות שבדבור ומעשה הקדוש ברוך הוא מלביש את הנפש ומקיפה אור ה' מראשה ועד רגלה. ובידיעת התורה מלבד שהשכל מלובש בחכמת ה' הנה גם חכמת ה' בקרבו מה שהשכל משיג ותופס ומקיף בשכלו מה שאפשר לו לתפוס ולהשיג מידיעת התורה איש כפי שכלו וכח ידיעתו והשגתו בפרד"ס..."] ומעלת תורתו של הקדוש ברוך הוא **הָיְתָה גַּם לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי**

ביאור בדרך אפשר

אַלְפַּיִם שָׁנָה קָדְמָה לָעוֹלָם[7] כדברי חז"ל במדרש "... עד שלא בראת עולמך קודם שני אלפים שנה היתה תורה אצלך אמון שכך כתיב ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום [ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה ככתוב בתהילים 'אלף שנים בעיניך כיום אתמול'] ב' אלפים שנה" **(אֶלָּא שֶׁאָז** לפני מתן תורה **לֹא הֵאִיר הָעִנְיָן** של מעלת התורה **בְּגָלוּי, וּבְהִתְגַּלּוּת הָיְתָה רַק עֲבוּדַת הַנִּבְרָאִים מִצַּד שָׁרְשָׁם כוּ',** מצד שורש הנבראים, ולא היה ניכר ענין העבודה מצד מעלת התורה עצמה, כמבואר לעיל). **וְעַד** כדי כך היה ענין עבודת ה' על ידי התורה, ומעלת התורה, בתוקף גם לפני מתן תורה **שֶׁעִנְיָן זֶה הָיָה כְּבָר אֵצֶל אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר**[8] בתורה **וַיַּנִּיחֵהוּ** הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון **בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, שֶׁהוּא עִנְיַן הֶעָמָל, וְהֵרֵי תַּכְלִית הֶעָמָל הוּא עֲמַל תּוֹרָה, כִּדְאִיתָא** כפי שמובא בגמרא **בְּסַנְהֶדְרִין**[9] **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל אָדָם לְעָמָל נִבְרָא שֶׁנֶּאֱמַר**[10] בספר איוב **אָדָם לְעָמָל יוּלָּד,** וכיון שבכתוב לא מפורש לאיזה 'עמל' הכוונה **אֵינִי יוֹדֵעַ אִם לַעֲמַל פֶּה נִבְרָא אִם לַעֲמַל מְלָאכָה נִבְרָא, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר**[11] במשלי **כִּי אָכַף עָלָיו פִּיהוּ** (וזה לשון הכתוב בו מוזכר הפה בשייכות לענין העמל, "נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו"), **הֲרֵי אוֹמֵר לַעֲמַל פֶּה נִבְרָא** האדם. **וַעֲדַיִן אֵינִי יוֹדֵעַ אִם לַעֲמַל תּוֹרָה** לימוד תורה על ידי הדיבור בפה **אִם לַעֲמַל שִׂיחָה** או שיחה ודיבור בפה בדברים אחרים, **כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר**[12] בספר יהושע **לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ** והכתוב מקשר את ענין לימוד התורה עם הפה, **הֲרֵי אוֹמֵר לַעֲמַל תּוֹרָה נִבְרָא** האדם. **וְאִם כֵּן צָרִיךְ בֵּיאוּר אֵיזֶהוּ שַׁיָּיךְ לוֹמַר** מאחר שהחל מאדם הראשון, תכלית בריאת האדם היא לעמול בלימוד התורה **צָרִיךְ בֵּיאוּר אֵיזֶהוּ שַׁיָּיךְ** איך יתכן **לוֹמַר יָפָה שִׂיחָתָן כוּ' מִתּוֹרָתָן כוּ',** ומשמעות הדברים היא **שֶׁעִנְיַן הַשִּׂיחָה הוּא לְמַעְלָה מֵעִנְיַן**

1 יָפָה שִׂיחָתָן כוּ' מִתּוֹרָתָן כוּ', שֶׁמִּזֶּה מוּבָן
2 שֶׁהַכַּוָּונָה הִיא גַּם לְתוֹרָתָם שֶׁל בָּנִים שֶׁלְּאַחֲרֵי
3 מַתַּן תּוֹרָה, חֲרִי] מַעֲלַת תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַקָּבָּ"ה
4 [שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר[5] הֲלוֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ, וְלִימּוּדָהּ
5 הוּא בְּאוֹפֶן שֶׁל יְחוּד נִפְלָא שֶׁאֵין יְחוּד כָּמוֹהוּ
6 וּכְעֶרְכּוֹ נִמְצָא כְּלָל[6] הָיְתָה גַּם לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה,
7 שֶׁהֲרֵי אַלְפַּיִם שָׁנָה קָדְמָה לָעוֹלָם[7] (אֶלָּא שֶׁאָז לֹא
8 הֵאִיר הָעִנְיָן בְּגָלוּי, וּבְהִתְגַּלּוּת הָיְתָה רַק עֲבוֹדַת
9 הַנִּבְרָאִים מִצַּד שָׁרְשָׁם כוּ'). וְעַד שֶׁעִנְיָן זֶה הָיָה
10 כְּבָר אֵצֶל אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר[8] וַיַּנִּיחֵהוּ
11 בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, שֶׁהוּא עִנְיַן הֶעָמָל,
12 וְהֵרֵי תַּכְלִית הֶעָמָל הוּא עֲמַל תּוֹרָה, כִּדְאִיתָא
13 בְּסַנְהֶדְרִין[9] אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל אָדָם לְעָמָל
14 נִבְרָא שֶׁנֶּאֱמַר[10] אָדָם לְעָמָל יוּלָּד, אֵינִי יוֹדֵעַ אִם
15 לַעֲמַל פֶּה נִבְרָא אִם לַעֲמַל מְלָאכָה נִבְרָא,
16 כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר[11] כִּי אָכַף עָלָיו פִּיהוּ, הֲוֵי אוֹמֵר
17 לַעֲמַל פֶּה נִבְרָא. וַעֲדַיִין אֵינִי יוֹדֵעַ אִם לַעֲמַל
18 תּוֹרָה אִם לַעֲמַל שִׂיחָה, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר[12] לֹא
19 יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ, הֲוֵי אוֹמֵר לַעֲמַל
20 תּוֹרָה נִבְרָא. וְאִם כֵּן צָרִיךְ בֵּיאוּר אֵיזֶהוּ שַׁיָּיךְ לוֹמַר
21 יָפָה שִׂיחָתָן כוּ' מִתּוֹרָתָן כוּ', שֶׁעִנְיַן הַשִּׂיחָה הוּא

5) ירמי' כג, כט. ברכות כב, א. 6) תניא פ"ה. 7) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד. ש"נ. זח"ב מט, א. 8) בראשית ב, טו. וראה זהר ח"א כז, א. ח"ב קסה, ב. תקו"ז תכ"א (סב, א). שם תנ"ה (פח, ב). ועוד. 9) צט, ב. וראה גם ד"ה אר"א כל אדם לעמל יולד תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ע' שג ואילך). לקו"ש חט"ו ע' 96 ואילך. שיחת מוצאי ש"פ חיי שרה תשל"ח (לקו"ש ח"כ ע' 331 ואילך). 10) איוב ה, ז. 11) משלי טז, כו. 12) יהושע א, ח.

ביאור בדרך אפשר

הַתּוֹרָה (בְּאֵיזֶה אוֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה לִימּוּד הַתּוֹרָה וה׳שיחה׳ נעלית גם מלימוד התורה באופן הנעלה ביותר).? **גַּם צָרִיךְ לְהָבִין** דבר נוסף באמירה זו של רב אחא **דִּיּוּק שִׁלְשֶׁת הַלְּשׁוֹנוֹת** באמירה ׳יפה שיחתן של עבדי אבות׳, **שִׂיחָתָן, עַבְדֵי וְאָבוֹת. וְאַף שֶׁהַפֵּירוּשׁ בָּזֶה** בדגש על ׳שיחתן׳ ועל ׳עבדי׳ ועל ׳אבות׳ **הוּא שֶׁיָּפָה שִׂיחָתָן וְכָל שֶׁכֵּן תּוֹרָתָן, שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁל אָבוֹת עַצְמָן, אֲפִילּוּ מִתּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים וְכָל** שֶׁכֵּן שיחתן של עבדי אבות יפה ועדיפה **מִשִּׂיחָתָן** של בנים, **מִכָּל מָקוֹם, צָרִיךְ לְהָבִין מַהוּ הַדִּיּוּק בְּשָׁלֹשׁ לְשׁוֹנוֹת אֵלּוּ דָּיְקָא.** והרי היה אפשר להביע תוכן זה גם בלשונות אחרים.?

ב) וּבְיאוּר הָעִנְיָן הוּא, **דִּכְלָלוּת** התוכן הכללי של **עִנְיַן הַשִּׂיחָה (שִׂיחָתָן) הוּא עִנְיַן הַתְּפִלָּה, כְּדְאִיתָא** כפי שמובא **בַּגְּמָרָא**[13] **אֵין שִׂיחָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר**[14] בתורה בפרשת השבוע, פרשת חיי שרה **וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה, שֶׁתִּיקֵּן** יצחק אבינו **תְּפִלַּת מִנְחָה** כמובן מהמשך הפסוק שיצחק יצא לשוח בשדה ׳לפנות ערב׳, בזמן תפילת מנחה.

וְהִנֵּה, כְּלָלוּת הַהֶפְרֵשׁ ההבדל הכללי **בֵּין תְּפִלָּה לְתוֹרָה הוּא, שֶׁבִּתְפִלָּה הָעֲבוֹדָה** שהאדם עובד את ה׳ **הִיא** עבודה **מִצַּד הָאָדָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּבָ״ה, וְעָלֶיהָ** על התורה **כְּתִיב**[5] כתוב בנבואת ירמיה **הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ** כמבואר לעיל, **שֶׁלָּכֵן** כיון שהתפילה היא עבודה מצד האדם, על פי היכולות המוגבלות של האדם המוגבל ואילו התורה היא חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא **הַתְּפִלָּה הִיא לְמַטָּה מֵהַתּוֹרָה** ולימוד התורה הוא עבודת ה׳ נעלית יותר מעבודת התפילה. **אָמְנָם, עִנְיָן זֶה** שהתורה היא למעלה מהתפילה **הוּא רַק כַּאֲשֶׁר הַתְּפִלָּה הִיא בְּאוֹפֶן דִּבְכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ**[15] כלשון הכתוב בקריאת שמע לגבי הציווי ׳ואהבת את ה׳

ביאור בדרך אפשר

1 לְמַעְלָה מֵעִנְיַן הַתּוֹרָה (בְּאֵיזֶה אוֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה
2 לימוד הַתּוֹרָה). גַּם צָרִיךְ לְהָבִין דִּיּוּק שְׁלֹשֶׁת
3 הַלְּשׁוֹנוֹת, שִׂיחָתָן, עַבְדֵי וְאָבוֹת. וְאַף שֶׁהַפֵּירוּשׁ
4 בָּזֶה הוּא שֶׁיָּפָה שִׂיחָתָן וְכָל שֶׁכֵּן תּוֹרָתָן, שֶׁל
5 עַבְדֵי אָבוֹת וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁל אָבוֹת עַצְמָן, אֲפִילּוּ
6 מִתּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים וְכָל שֶׁכֵּן מִשִּׂיחָתָן, מִכָּל
7 מָקוֹם, צָרִיךְ לְהָבִין מַהוּ הַדִּיּוּק בְּשָׁלֹשׁ לְשׁוֹנוֹת
8 אֵלּוּ דַּוְקָא.

9 **ב) וּבְיאוּר** הָעִנְיָן הוּא, דִּכְלָלוּת עִנְיַן הַשִּׂיחָה
10 (שִׂיחָתָן) הוּא עִנְיַן הַתְּפִלָּה,
11 כְּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא[13] אֵין שִׂיחָה אֶלָּא תְּפִלָּה,
12 שֶׁנֶּאֱמַר[14] וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה, שֶׁתִּיקֵּן
13 תְּפִלַּת מִנְחָה. וְהִנֵּה, כְּלָלוּת הַהֶפְרֵשׁ בֵּין תְּפִלָּה
14 לְתוֹרָה הוּא, שֶׁבִּתְפִלָּה הָעֲבוֹדָה הִיא מִצַּד הָאָדָם,
15 מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל
16 הַקָּבָ״ה, וְעָלֶיהָ כְּתִיב[5] הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ,
17 שֶׁלָּכֵן הַתְּפִלָּה הִיא לְמַטָּה מֵהַתּוֹרָה. אָמְנָם, עִנְיָן
18 זֶה הוּא רַק כַּאֲשֶׁר הַתְּפִלָּה הִיא בְּאוֹפֶן דִּבְכָל
19 לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ[15], מַה שֶּׁאֵין כֵּן כַּאֲשֶׁר הַתְּפִלָּה
20 הִיא בְּאוֹפֶן דִּבְכָל מְאֹדֶךָ[15], בְּלִי גְּבוּל[16], אֲזַי הִיא
21 לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה[17], וְהַיְינוּ לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה עִנְיָנָהּ
22 חָכְמָה, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר[18] כִּי הִיא חָכְמַתְכֶם
23 וּבִינַתְכֶם, חָכְמָתוֹ שֶׁל הַקָּבָ״ה, וּלְמַעְלָה יוֹתֵר,
24 רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּבָ״ה, אֲבָל עִנְיַן הַתְּפִלָּה בְּאוֹפֶן

ביאור בדרך אפשר

42 **מְאֹדֶךָ**[15], **בְּלִי גְּבוּל**[16] כמשמעות הלשון ׳מאד׳, היינו כשהאדם עוסק
43 בעבודת התפלה באופן שהוא יוצא ומתעלה מגדרי מציאותו המוגבלת
44 כמבואר בתורה אור לאדמו״ר הזקן, ״כמשל האש שהמדליק נר מנר אינו
45 מחסר בנר הראשון ולכן אין לו קץ. מה
46 שאין כן במים שנעשה חסרון כו׳ על
47 כן יהיו כלים לגמרי ברבוי המשכות
48 מה שאין כן האש אינו כלה על ידי
49 רבוי הדלקות ממנו לפי שאין נעשה
50 שום חסרון בו כלל רק על דרך הארה.
51 והנה על פי משל זה באש הגשמי דאף
52 על פי שהוא בעל גבול ממש מכל
53 מקום יהיה ממנו המשכה בלי גבול
54 כמו כן יובן הנמשל בענין אהבה דבכל
55 מאדך. דפירוש מאד היינו בלי גבול
56 למעלה מהגבלת כלי הנפש. והנה ודאי
57 מובן לכל דאין רצונו לומר שהיא
58 אהבה ויראה שבלי גבול וקץ ממש כי
59 אין שייך זה שבאדם יהיה אהבה
60 ויראה שבלי גבול ממש. אלא הכוונה
61 שהיא יותר מהגבלת הכלי השכל
62 ומדות שבאדם. שאין כח בכלים אלו
63 להכיל ולהגביל אהבה ויראה זו בתוכן
64 כי אם היא יתיר יותר מכלים אלו ולכן
65 נקרא בכל מאדך מאד שלך פירוש
66 לגבי כלי שלך נקרא אהבה רבה זו
67 מאד ובלי גבול אבל באמת היא בגבול.
68 ואף על פי כן כיון שלגבי האדם היא
69 בחינת בכל מאדך ובחינת בחילא יתיר
70 לכן על ידי זה ממשיך ממש אור אין
71 סוף ברוך הוא שלמעלה מהצמצום
72 שהוא הבלי גבול אמיתי, נמצא עם
73 היות אהבה רבה זו מצד עצם בעלת
74 גבול מכל מקום להיותה יותר מגבול
75 וכלי של הנפש על כן פועלת המשכה מבחינת בלי גבול ממש דהיינו אור אין
76 סוף ממש ולכן נקראת אהבה רבה זו בשם אור שהוא ממש כמשל האור והאש
77 אף על פי שהוא בעל גבול יש ממנו המשכה בלי גבול מה שאין כן במים...״
78 **אֲזַי הִיא** עבודת התפילה **לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה**[17], **וְהַיְינוּ לְפִי**
79 **שֶׁהַתּוֹרָה עִנְיָנָהּ חָכְמָה, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר**[18] בתורה **כִּי הִיא**
80 **חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם, חָכְמָתוֹ שֶׁל הַקָּבָ״ה, וּלְמַעְלָה יוֹתֵר,**
81 **רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּבָ״ה, אֲבָל עִנְיַן הַתְּפִלָּה בְּאוֹפֶן דִּבְכָל מְאֹדֶךָ**
82

13) ברכות כו, ב. 14) פרשתנו כד, סג. 15) ואתחנן ו, ה. 16) ראה תו״א לט, ד. 17) ראה אוה״ת שם (קל, רע״א). 18) ואתחנן ד, ו.

ביאור בדרך אפשר

הוּא שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם[19], בגמרא שואלים שישנה סתירה בין שני פסוקים, בפסוק אחד (בנבואת הושע) נאמר "ולקחתי דגני בעתו" ובפסוק אחר (בפרשת והיה אם שמוע") נאמר "ואספת דגנך", ועונים "לא קשיא, כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום", ופירש רש"י, "בזמן שעושין רצונו - הדגן שלהם, וכשאין עושים רצונו נוטלו ומראה להם שהוא שלו", ועוד אמרו בגמרא שם, "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים שנאמר (בנבואת ישעיה) ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן שנאמר ואספת דגנך...", ועל פי חסידות "עושין רצונו של מקום" פירושו **שֶׁפּוֹעֲלִים וּמַמְשִׁיכִים רָצוֹן** אלוקי **חָדָשׁ (כַּיָּדוּעַ** בתורת החסידות **בְּעִנְיַן יְהִי רָצוֹן**[20] כמבואר במאמר אדמו"ר מהר"ש: "... כי ענין הברכה הוא שיומשך מה שכבר יש במקור... אבל ענין התפלה היא בחינת יהי רצון היינו שיומשך רצון חדש לרפאות הולים ולברך השנים..."), **וְעַל יְדֵי זֶה מַמְשִׁיכִים בְּחִינַת הַבְּלִי גְּבוּל גַּם בַּתּוֹרָה.**

וענין 'עושין רצונו של מקום' ושייכותו לעבודת ה' באופן של 'בכל מאדך' מבואר בתורת הרב המגיד ממעזריטש ב'אור תורה': וזה לשון תורת המגיד ממעזריטש, "מפני מה לא נאמר בפרשת והיה אם שמוע ובכל מאודיכם. ונראה לומר פשוט, כי אין אדם עובד עבודה אלא בשביל הוספת התענוג. על דרך משל העבד עובד עבודה קשה לפי שמצפה להוספת תענוג במשלם שנתו. ואיתא בספר נגיד ומצוה מאודי"ך הוא לשון מאו"ד, כלומר בכל מה שהוא חשוב יותר בעיניך מאוד מאוד. נמצא אדם שעובד כזה להשם יתברך אין חשובים בעיניו כל התענוגים שבעולם הזה, והראיה שעובד בזה להשם יתברך, אך הוא מצפה לתוספת תענוג שבעולם הבא. אבל אדם שאינו עובד להשם יתברך בכל מה שחשוב בעיניו בעולם הזה, בוודאי שיש לו תענוג גדול מדברי העולם הזה, אז ישלם לו הקדוש ברוך הוא המעט שעשה בעולם הזה, כי זה חשוב בעיניו. וזהו והיה אם שמוע וגו' לעבדו בכל לבבכם וגו', אבל לא תרצו לעבוד אותו בכל מאודכם, נמצא אתם מראין בעצמיכם שחשוב בעיניכם דברי ארציות שבעולם הזה, אז ונתתי מטר ארצכם, שהוא גם כן דברי ארציות שבעולם הזה. ונראה לומר כי בזה מובן מה שאמרו רז"ל כאן כשעושין רצונו של מקום וכו'...".

וכפי שמוסיף ומבאר בליקוטי לאדמו"ר הזקן (פרשת שלח), "... על פי מה שכתוב בגמרא (רפ"ו דברכות) אהא דכתיב ואספת דגנך וגו' וכתיב (ישעיה ס"א) ועמדו זרים ורעו וגו' דכאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום וכאן כשאין עושין כו', והוא תמוה דאיך ואספת דגנך מדבר בשאין עושים כו' והלא לעיל מיניה כתיב ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם. אך הענין דבפרשה זו לא נזכר ובכל מאודכם כמו שכתוב בפ' שמע ולכן נקרא עדיין אין עושין רצונו של מקום כו'. ולהבין זה הנה איתא בזהר דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא, ומדלא אמר ברחימותא מובן היות האהבה עצמה בחינת עבודה ועמל גדול להגיע אליה וכמו שמשה רבינו עליו השלום לימד דעת לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך וגו'. דהיינו לכשיתבונן איך הוא אוהב חיי נפשו ורוצה מאד בקיום חיותו שלא יפסוק ממנו חס ושלום, וזאת ישים האדם אל לבו כי הוא יתברך הנה הוא עצמו החיות שבקרבו וחייו ממש שהוא חיי העולמים עליונים ותחתונים. וזהו ובכל נפשכם שכמה כחות יש באדם בנפש החיונית כמו הזן והדוחה והמעכל כו'. וכן בנפש השכלי כו' ולאהבה זו שתקבע בלבו צריך עבודה ועמל גדול ויגיעה רבה בהתבוננות הנ"ל במוחו ומחשבתו ונקרא אהבה זו אהבת עולם בחי' ממלא כל עלמין כנודע... ולכן היא בגדר גבול ומקום ויש לה הפסק וביטול בנטות לבבו כנ"ל. אבל ענין בחינת ובכל מאדך היא אהבה בלי גבול ומדה ואין לה הפסק דכל מקום שנאמר מאד הוא בלי הפסק עולמית".

וְזֶהוּ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁגַּם בְּלִימוּד הַתּוֹרָה יֶשְׁנוֹ הָעִנְיָן דְּעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם שבני ישראל פועלים ו'עושים' רצון חדש אצל הקדוש ברוך הוא, כביכול, **כְּדְאִיתָא** כפי שמובא **בַּגְּמָרָא**[21] **קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָא חַיֵּיךְ וְאָמַר נִצָּחוּנִי בָּנַי נִצָּחוּנִי** (בגמרא שם מסופר שהיתה מחלוקת בהלכה וכאשר "יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום, עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא, מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה אחרי רבים להטות", מצאו רבי נתן לאליהו ואמר לו, מה עושה הקדוש ברוך הוא באותה שעה, אמר לו "קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני בני"), **הַיְינוּ שֶׁהָעִנְיָן דְּנִצָּחוּנִי בָּנַי פּוֹעֵל שֶׁהַקָּבָ"ה חַיֵּיךְ, שֶׁזֶּהוּ תּוֹכֶן הָעִנְיָן דְּעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם** עושים ופועלים רצון אלוקי חדש. **וְעִנְיָן זֶה** של פעולת רצון חדש למעלה על ידי לימוד התורה **נַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה שֶׁלְּפָנֵי לִימוּד הַתּוֹרָה הִיא כְּדִבְעֵי** כפי שצריך להיות, **בְּאוֹפֶן דִּכְלָל מְאֹדֶךָ** כמבואר לעיל, **שֶׁאָז פּוֹעֶלֶת הַתְּפִלָּה שֶׁלִּימוּד הַתּוֹרָה יִהְיֶה בִּשְׁלֵימוּתוֹ. וְכַיָּדוּעַ בְּמַעֲלַת**

ביאור בדרך אפשר

1 דִּבְכָל מְאֹדֶךָ הוּא שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם[19],
2 שֶׁפּוֹעֲלִים וּמַמְשִׁיכִים רָצוֹן חָדָשׁ (כַּיָּדוּעַ בְּעִנְיַן
3 יְהִי רָצוֹן[20]), וְעַל יְדֵי זֶה מַמְשִׁיכִים בְּחִינַת הַבְּלִי
4 גְּבוּל גַּם בַּתּוֹרָה. וְזֶהוּ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁגַּם בְּלִימוּד
5 הַתּוֹרָה יֶשְׁנוֹ הָעִנְיָן דְּעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם,
6 כְּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא[21] קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָא חַיֵּיךְ
7 וְאָמַר נִצָּחוּנִי בָּנַי נִצָּחוּנִי, הַיְינוּ שֶׁהָעִנְיָן דְּנִצָּחוּנִי
8 בָּנַי פּוֹעֵל שֶׁהַקָּבָ"ה חַיֵּיךְ, שֶׁזֶּהוּ תּוֹכֶן הָעִנְיָן
9 דְּעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם. וְעִנְיָן זֶה נַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר
10 עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה שֶׁלְּפָנֵי לִימוּד הַתּוֹרָה הִיא
11 כְּדִבְעֵי, בְּאוֹפֶן דִּכְלָל מְאֹדֶךָ, שֶׁאָז פּוֹעֶלֶת
12 הַתְּפִלָּה שֶׁלִּימוּד הַתּוֹרָה יִהְיֶה בִּשְׁלֵימוּתוֹ.

---

19) ראה חדא"ג מהרש"א לברכות לה, ב. אור תורה להרב המגיד סימן קסו. לקו"ת שלח מב, ג. לקו"ש חי"ב ע' 98 ואילך. וש"נ. 20) ראה סה"מ תרכ"ט ע' ב. ובכ"מ. 21) ב"מ נט, ב.

ביאור בדרך אפשר

הַתּוֹרָה שֶׁלְּאַחֲרֵי הַתְּפִלָּה, כְּפִי שֶׁמְּבָאֵר רַבֵּינוּ הַזָּקֵן בְּלִקּוּטֵי תּוֹרָה[22] **מַה שֶּׁאָמַר אַבָּא בְּנְיָמִין עַל תְּפִלָּתִי שֶׁתְּהֵא סְמוּכָה לְמִטָּתִי**[23].

אָמְנָם בִּכְדֵי שֶׁתִּתְהֶיהָ הָעֲבוֹדָה בְּאוֹפֶן דִּבְכָל מְאֹדֶךָ, צָרִיךְ לִהְיוֹת תְּחִלָּה הָעִנְיָן דְּעַבְדֵי אָבוֹת (שִׁיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת). דְּהִנֵּה, הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמֶּרְכָּבָה[24], וְכַמְבוֹאָר בַּתַּנְיָא[25] שֶׁכָּל אֵבְרֵיהֶם כּוּלָּם הָיוּ קְדוֹשִׁים וּמוּבְדָּלִים מֵעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא נַעֲשׂוּ מֶרְכָּבָה רַק לָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן לְבַדּוֹ כָּל יְמֵיהֶם. וּבִפְרָט כְּהַלָּשׁוֹן הַנִּפְלָא (דער געוואלדיקער לָשׁוֹן) בְּמַאֲמַר רַבֵּינוּ הַזָּקֵן[26], שֶׁכָּל מַעֲשֵׂה הָאָבוֹת שֶׁעָשׂוּ לֹא הָיָה כְּלָל גֶּשֶׁם כּוּ', דְּכָל מַעֲשֵׂיהֶם הָיוּ בְּחִינַת רוּחָנִיּוּת וְלֹא גֶּשֶׁם כְּלָל (כְּלָל דָּיְיקָא, שֶׁלֹּא הָיוּ גַּשְׁמִיּוּת כְּלָל). וְעַל יְדֵי בְּחִינָה זוֹ

ביאור בדרך אפשר

תורתן של בנים **וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה** שיחתן של עבדי אבות), **שֶׁזֶּהוּ** **מַה שֶּׁנֶּאֱמַר**[27] בפרשה זו **וַתֵּרֶד** רבקה **הָעֵינָה** אל המעין **וַתְּמַלֵּא כַּדָּהּ וַתַּעַל, הֵיינוּ, שֶׁרִבְקָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מְקַבֶּלֶת** השפעה והארה **מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, עֵין הַמַּיִם** המקור שממנו נובעים המים, **בְּחִינַת מַעְיָן** מקור **הַחָכְמָה, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וַתֵּרֶד הָעֵינָה** ולקבל **מֵי שֶׁיְּרָדָה** רבקה **לִשְׁאוֹב** **הַחָכְמָה דְּתוֹרָה בְּכַדָּהּ שֶׁעַל שְׁכְמָהּ, וַתְּמַלֵּא כַּדָּהּ, הֵן** **עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה** בגימטריא כ"ד **סְפָרִים דְּאוֹרַיְיתָא**[28] עשרים וארבעה ספרי התורה, התנ"ך, **שֶׁהִמְשִׁיכָה מִבְּחִינַת הַמַּעְיָן** החכמה האלוקית **בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה סְפָרִים דְּאוֹרַיְיתָא וּבַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה** שנמשכת בתורה שבכתב (ודברי התורה שחכמים שואבים מהתורה יש בהם מעלה מיוחדת **שֶׁעֲרֵבִים** מתוקים **עָלַי דִּבְרֵי סוֹפְרִים כו'**[29] כדברי הגמרא על הכתוב (בשיר השירים) "כי טובים דודיך מיין", "אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה", ופירש רש"י, "דברי דודיך - דברי סופרים". **וְיִחוּד זֶה דְּתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב** (יצחק) **וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה** (רבקה), **שֶׁיּוּמְשַׁךְ הַמְשָׁכָה פְּנִימִית** שזהו ענינו של "יחוד", המשכה פנימית מפנימיות המשפיע לפנימיות המקבל **מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב לְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, חֶרֵי זֶה דָּוְקָא עַל יְדֵי שִׁיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת** ענין הביטול לאלוקות, **בְּחִינַת בְּכָל מְאֹדֶךָ** כמבואר לעיל.

ד) וְזֶהוּ המבואר לעיל במעלת עבודת ה' באופן של "בכל מאדך", התוכן הפנימי של מאמר חז"ל הפותח את המאמר **אָמַר רַבִּי אַחָא יָפָה שִׂיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת מִתּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים, שֶׁפָּרְשָׁה שֶׁל אֱלִיעֶזֶר כְּפוּלָה בַּתּוֹרָה, וְהַרְבֵּה גּוּפֵי תּוֹרָה נִיתְּנוּ רַק בִּרְמִיזָה, שֶׁעִנְיַן פָּרָשָׁה שֶׁל אֱלִיעֶזֶר כְּפוּלָה בַּתּוֹרָה הוּא לְפִי שֶׁבְּעִנְיַן הַשִּׂיחָה דְּעַבְדֵי אָבוֹת** (עבודת ה' מתוך ביטול לאלוקות באופן של **בְּכָל מְאֹדֶךָ) נִמְשָׁךְ** מלמעלה למטה **וּמִתְגַּלֶּה בְּחִינָה** באלוקות **שֶׁלְּמַעְלָה מִמְּדִידָה וְהַגְבָּלָה, וְאִילּוּ הַרְבֵּה גּוּפֵי תּוֹרָה לֹא נִיתְּנוּ אֶלָּא בִּרְמִיזָה, דְּכֵיוָן שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת נִמְשָׁךְ בַּתּוֹרָה, בְּחִינַת הַחָכְמָה** (כמאמר הזוהר **דְּאוֹרַיְיתָא מֵחָכְמָה נָפְקַת**[30] שהתורה מחכמה (האלוקית העליונה) יוצאת ונמשכת), **מִבְּחִינַת הַמַּעְיָן** מקור המים, היינו מקור החכמה, **הָאַיִן** האין האלוקי שהוא מקור ושורש החיות האלוקית של הבריאה, **מֶרְחָב** האלוקי **הָעֲצָמִי** "מרחב" בעצם, לא רק באופן יחסי, **שֶׁלְּמַעְלָה מִמְּדִידָה וְהַגְבָּלָה** שלא זו בלבד שאינו מוגבל אלא הוא למעלה מכל גדר של הגבלה, **הִנֵּה הַהַמְשָׁכָה מִבְּחִינַת אַיִן** פנים אורכות, היינו בחינה ב'כתר עליון' שלמעלה מהספירות **בְּחָכְמָה** שהיא התחלת וראשית הספירות **בָּאָה** ונמשכת ממקורה שם היא למעלה ממדידה והגבלה **בְּאוֹפֶן דְּצִמְצוּם, שֶׁזֶּהוּ שֶׁחָכְמָה הִיא בְּחִינַת יו"ד שֶׁל שֵׁם הֲוָי', וְיָדוּעַ שֶׁהַיּו"ד הוּא בְּחִינַת צִמְצוּם וּנְקוּדָה קְטַנָּה, כִּי כְּדֵי לְקַבֵּל הַגִּילּוּי מֵאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הבלתי מוגבל שיומשך וירד למטה צָרִיךְ לִהְיוֹת צִמְצוּם כו'** כי הספירות שהם אורות מלובשים בכלים ומקור לנבראים המוגבלים לא יכולים לקבל ולהכיל את האור האין סוף ללא צמצום, **וְזֶהוּ שֶׁהַרְבֵּה גּוּפֵי תּוֹרָה נִיתְּנוּ**

ביאור בדרך אפשר

1 כְּפִי שֶׁהֵם בַּתּוֹרָה עַצְמָהּ, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה
2 שֶׁבְּעַל פֶּה), שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁנֶּאֱמַר[27] וַתֵּרֶד הָעֵינָה
3 וַתְּמַלֵּא כַּדָּהּ וַתַּעַל, הֵיינוּ, שֶׁרִבְקָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל
4 פֶּה, מְקַבֶּלֶת מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, עֵין הַמַּיִם, בְּחִינַת
5 מַעְיַן הַחָכְמָה, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וַתֵּרֶד הָעֵינָה, שֶׁיָּרְדָה
6 לִשְׁאוֹב מֵי הַחָכְמָה דְּתוֹרָה בְּכַדָּהּ שֶׁעַל שִׁכְמָהּ,
7 וַתְּמַלֵּא כַּדָּהּ, הֵן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה סְפָרִים
8 דְּאוֹרַיְיתָא[28], שֶׁהִמְשִׁיכָה מִבְּחִינַת הַמַּעְיָן
9 בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה סְפָרִים דְּאוֹרַיְיתָא וּבַתּוֹרָה
10 שֶׁבְּעַל פֶּה (שֶׁעֲרֵבִים עָלַי דִּבְרֵי סוֹפְרִים כו'[29]).
11 וְיִחוּד זֶה דְּתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה,
12 שֶׁיּוּמְשַׁךְ הַמְשָׁכָה פְּנִימִית מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב
13 לְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, חֶרֵי זֶה דַּוְקָא עַל יְדֵי שִׂיחָתָן
14 שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת, בְּחִינַת בְּכָל מְאֹדֶךָ.
15 ד) וְזֶהוּ אָמַר רַבִּי אַחָא יָפָה שִׂיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי
16 אָבוֹת מִתּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים, שֶׁפָּרְשָׁה שֶׁל
17 אֱלִיעֶזֶר כְּפוּלָה בַּתּוֹרָה, וְהַרְבֵּה גּוּפֵי תּוֹרָה נִיתְּנוּ
18 רַק בִּרְמִיזָה, שֶׁעִנְיַן פָּרָשָׁה שֶׁל אֱלִיעֶזֶר כְּפוּלָה
19 בַּתּוֹרָה הוּא לְפִי שֶׁבְּעִנְיַן הַשִּׂיחָה דְּעַבְדֵי אָבוֹת
20 (בְּכָל מְאֹדֶךָ) נִמְשָׁךְ וּמִתְגַּלֶּה בְּחִינָה שֶׁלְּמַעְלָה
21 מִמְּדִידָה וְהַגְבָּלָה, וְאִילּוּ הַרְבֵּה גּוּפֵי תּוֹרָה לֹא
22 נִיתְּנוּ אֶלָּא בִּרְמִיזָה, דְּכֵיוָן שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת נִמְשָׁךְ
23 בַּתּוֹרָה, בְּחִינַת הַחָכְמָה (דְּאוֹרַיְיתָא מֵחָכְמָה
24 נָפְקַת[30]), מִבְּחִינַת הַמַּעְיָן, הָאַיִן, מֶרְחָב הָעֲצָמִי,
25 שֶׁלְּמַעְלָה מִמְּדִידָה וְהַגְבָּלָה, הִנֵּה הַהַמְשָׁכָה
26 מִבְּחִינַת אַיִן אַנְפִּין בַּחָכְמָה בְּאָה בְּאוֹפֶן
27 דְּצִמְצוּם, שֶׁזֶּהוּ שֶׁחָכְמָה הִיא בְּחִינַת יו"ד שֶׁל
28 שֵׁם הֲוָי', וְיָדוּעַ שֶׁהַיּו"ד הוּא בְּחִינַת צִמְצוּם
29 וּנְקוּדָה קְטַנָּה, כִּי כְּדֵי לְקַבֵּל הַגִּילּוּי מֵאוֹר אֵין
30 סוֹף בָּרוּךְ הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת צִמְצוּם כו', וְזֶהוּ

27) פרשתנו כד, טז. וראה תורת חיים פרשתנו קכח, רע"א. קל, סע"ד ואילך. קלד, ב ואילך. אוה"ת פרשתנו קלא, א. וראה גם תו"א יח, א. שם לח, ד. 28) ראה תקו"ז בהקדמה (יד, א). שם תכ"א (מו, ב). 29) ראה ע"ז לה, א. ירושלמי ברכות פ"א ה"ד. ועוד. 30) זהר ח"ב סב, א. פה, א. קכא, א. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

בִּרְמִיזָה, כִּי כדברי המדרש **דַּי לַחַכִּימָא בִּרְמִיזָא**[31] די לחכם ברמז, ומבואר בחסידות שהרמז שהוא צמצום של רעיון במילים קצרות או אפילו בתנועה בלבד מסמל את ענין הצמצום של האור האין סוף כדי להיות נמשך למטה. **וְכֵיוָן שֶׁהַתּוֹרָה צְרִיכָה לִפְעוֹל בָּעוֹלָם, לָכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת הַצִּמְצוּם אַחַר כָּךְ** לאחר שירד בענין החכמה, ענין התורה, **בְּרַמַ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה, שֶׁלִּימּוּד הַתּוֹרָה נַעֲשֶׂה מִצְוָה פְּרָטִית מֵרַמַ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה (שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן גּוּפֵי תוֹרָה** שנינתנו ברמיזה, **שֶׁהֲרֵי** כדברי הזוהר **רַמַ״ח פִּיקּוּדִין הֵם רַמַ״ח אֵבָרִים דְּגוּפָא דְּמַלְכָּא**[32] רמ״ח המצוות הם רמ״ח אברים של גוף המלך, כמבואר בספר התניא, ״... יובן ויבואר היטב בתוספת ביאור מה שאמרו בזהר דאורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד ובתיקונים [תיקוני זוהר] פירשו דרמ״ח פיקודין אינון רמ״ח אברין דמלכא לפי שהמצות הן פנימיות רצון העליון וחפצו האמיתי המלובש בכל העולמות העליונים ותחתונים להחיותם כי כל חיותם ושפעם תלוי במעשה המצות של התחתונים כנודע. ונמצא שמעשה המצות וקיומן הוא לבוש הפנימי לפנימית רצון העליון שממעשה זה נמשך אור וחיות רצון העליון להתלבש בעולמות ולכן נקראים אברי דמלכא דרך משל כמו שאברי גוף האדם הם לבוש לנפשו ובטלים לגמרי אליה מכל וכל כי מיד שעולה ברצונו של אדם לפשוט ידו או רגלו הן נשמעות לרצונו תכף ומיד בלי שום צווי ואמירה להן ובלי שום שהייה כלל אלא כרגע ממש כשעלה ברצונו. כך דרך משל החיות של מעשה המצות וקיומן הוא בטל לגמרי לגבי רצון העליון המלובש בו ונעשה לו ממש כגוף לנשמה״), **וְאַחַר כָּךְ** לאחר שהרצון האלוקי יורד ונמשך להיות מצוה בתורה **גָּדוֹל לִימּוּד שֶׁמֵּבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה**[33] כדברי הגמרא.

ה) וְהִנֵּה הָעִנְיָן דְּיָפָה שִׂיחָתָן כוּ׳ שתוכנו נתבאר לעיל באריכות

ביאור בדרך אפשר

שֶׁבְּפָרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה שֶׁקּוֹרִין לְאַחֲרֵי חוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי, יֵשׁ דּוּגְמָתוֹ בִּכְלָלוּת בְּחוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי כפי שממשיך ומבאר. **דְּהִנֵּה, חוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי נִקְרָא כֵּן עַל שֵׁם תִּשְׁרֵי וְתִשְׁבּוֹק** ותעזוב ותסלח **וּתְכַפֵּר עַל חוֹבֵי עַמְּךָ**[34], כדברי המדרש, **וְהַיְינוּ שֶׁעִיקַּר עִנְיָנוֹ** של חודש תשרי **הוּא עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה, וּבִפְרָט** ובחודש תשרי עצמו עבודת התשובה היא במיוחד **בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁעֲבוֹדָה זוֹ** עבודת התשובה **הִיא בְּאוֹפֶן דִּבְכָל מְאֹדֶךָ**[35], **שֶׁלָּכֵן** כיון שעבודת התשובה היא עבודה של ׳בכל מאודך׳, עבודה של יציאה מגדרי המציאות של האדם **הַתְּשׁוּבָה הִיא בְּשַׁעְתָּא חָדָא בְּיוֹמָא חָדָא בְּרִגְעָא חָדָא**[36], בשעה אחת, ביום אחד וברגע אחד **שֶׁבְּכָל עִנְיְנֵי** גדרי **הַזְּמַן (יָמִים, שָׁעוֹת וּרְגָעִים) הֲרֵי זֶה בְּאוֹפֶן דְּחָדָא** אחד, והמושג ׳אחד׳ משמעו **לְמַעְלָה מֵהִתְחַלְּקוּת דִּזְמַן וּלְמַעְלָה מִמְּדִידָה וְהַגְבָּלָה** שזהו ענין ׳בכל מאדך׳, בלי גבול, כמבואר לעיל באריכות.

וְזֶהוּ עִנְיַן שִׂיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת, כִּי, תִּשְׁרֵי נִקְרָא בכתוב בספר מלכים **יֶרַח הָאֵיתָנִים**[37], **שֶׁבּוֹ נוֹלְדוּ הָאָבוֹת**[38] (כמאמר חז״ל בגמרא, ״מנין שבתשרי נולדו אבות שנאמר ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג, ירח שנולדו בו איתני עולם, מאי משמע דהאי איתן לישנא דתקיפי הוא כדכתיב איתן מושבך, ואומר שמעו הרים את ריב ה׳ והאיתנים מוסדי ארץ״) **וְעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה נִקְרְאוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עַבְדֵי אָבוֹת עַל כָּל פָּנִים** לכל הפחות, **כְּמַאֲמַר**[39] בנוסח תפילת ראש השנה **אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים (כַּמְבוֹאָר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה פָּרָשַׁת בְּרָכָה**[40] וזה לשונו, ״ולכן אמרו רז״ל בבראשית רבה חיי שרה פ׳ סמ״ך אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים...

שֶׁהַרְבֵּה גּוּפֵי תוֹרָה נִיתְּנוּ בִּרְמִיזָה, כִּי דַּי לַחַכִּימָא בִּרְמִיזָא[31]. וְכֵיוָן שֶׁהַתּוֹרָה צְרִיכָה לִפְעוֹל בָּעוֹלָם, לָכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת הַצִּמְצוּם אַחַר כָּךְ בְּרַמַ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה, שֶׁלִּימּוּד הַתּוֹרָה נַעֲשֶׂה מִצְוָה פְּרָטִית מֵרַמַ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה (שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן גּוּפֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי רַמַ״ח פִּיקּוּדִין הֵם רַמַ״ח אֵבָרִים דְּגוּפָא דְּמַלְכָּא[32]), וְאַחַר כָּךְ גָּדוֹל לִימּוּד שֶׁמֵּבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה[33].

ה) **וְהִנֵּה** הָעִנְיָן דְּיָפָה שִׂיחָתָן כוּ׳ שֶׁבְּפָרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה שֶׁקּוֹרִין לְאַחֲרֵי חוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי, יֵשׁ דּוּגְמָתוֹ בִּכְלָלוּת בְּחוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי. דְּהִנֵּה, חוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי נִקְרָא כֵּן עַל שֵׁם תִּשְׁרֵי וְתִשְׁבּוֹק וּתְכַפֵּר עַל חוֹבֵי עַמְּךָ[34], וְהַיְינוּ שֶׁעִיקַּר עִנְיָנוֹ הוּא עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה, וּבִפְרָט בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁעֲבוֹדָה זוֹ הִיא בְּאוֹפֶן דִּבְכָל מְאֹדֶךָ[35], שֶׁלָּכֵן הַתְּשׁוּבָה הִיא בְּשַׁעְתָּא חֲדָא בְּיוֹמָא חֲדָא בְּרִגְעָא חֲדָא[36], שֶׁבְּכָל עִנְיְנֵי הַזְּמַן (יָמִים, שָׁעוֹת וּרְגָעִים) הֲרֵי זֶה בְּאוֹפֶן דַּחֲדָא, לְמַעְלָה מֵהִתְחַלְּקוּת דִּזְמַן וּלְמַעְלָה מִמְּדִידָה וְהַגְבָּלָה. וְזֶהוּ עִנְיַן שִׂיחָתָן שֶׁל עַבְדֵי אָבוֹת, כִּי, תִּשְׁרֵי נִקְרָא יֶרַח הָאֵיתָנִים[37], שֶׁבּוֹ נוֹלְדוּ הָאָבוֹת[38], וְעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה נִקְרְאוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עַבְדֵי אָבוֹת עַל כָּל פָּנִים, כְּמַאֲמַר[39] אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים (כַּמְבוֹאָר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה פָּרָשַׁת בְּרָכָה[40]). וְעִנְיָן זֶה נִמְשָׁךְ

---

31) ראה מדרש משלי פכ״ב. זח״א כו, ב. ועוד. 32) ראה תקו״ז ת״ל (עד, סע״א). תניא שם. 33) ב״ק יז, א. וש״נ. 34) ויק״ר פכ״ט, ח. 35) ראה גם אוה״ת נ״ך ח״ב ע׳ תתסח. 36) זח״א פרשתנו קכט, סע״א. וראה לקו״ש ח״כ ע׳ 86 ואילך. 37) מלכים־א ח, ב. 38) ר״ה יא, א. 39) בתפלת ״היום הרת עולם״ במוסף דר״ה. 40) שבהערה 3.

ביאור בדרך אפשר

וגם עכשיו יש לומר בחינה זו דהנה תשרי נקרא ירח האיתנים שבו נולדו האבות ועל ידי התשובה בעשרת ימי תשובה נקראו נשמות ישראל עבדי אבות על כל פנים כמאמר אם כבנים אם כעבדים וגם שיש בחינת עבד שגבוה מבחינת שר כמו שרבי חנינא בן דוסא נקרא כעבד לפני המלך כו' והתפלה נקראת שיחה כמו שכתוב תפלה לעני כו' ישפוך שיחו וזהו ענין ויצא יצחק לשוח... אם כן יפה שיחתן ותפלתן גם של בחינת עבדי אבות דהיינו אפילו בחינת אם כעבדים מה שמשברין לבן בעשרת ימי תשובה ושופכים שיח לפני ה' יותר מתורתן של בנים שהיא רק בחינת נובלות חכמה ולכן ניתנו רק ברמיזה אבל על ידי שיחה ותפלה בעשרת ימי תשובה ממשיכים בחינת עצמיות חכמה שלמעלה ולכן נכפלה פרשתו ובאה בביאור רב להורות על גילוי והמשכה מעצמיות חכמה שלמעלה").

וְעִנְיַן זֶה של עבודת התשובה בעשרת ימי תשובה **נִמְשָׁךְ וּפוֹעֵל גַּם בְּתוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים, שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁנִּפְעָל אַחַר כָּךְ בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת וְשִׂמְחַת תּוֹרָה** כמבואר במאמר הנזכר בליקוטי תורה פרשת ברכה, "... כי תורתן של בנים עכשיו הוא רק מבחינת אירוסין נובלות חכמה כו' אבל שיחתן של עבדי אבות גרם להמשיך בחי' היחוד ממש שהוא בחינת נשואין ופנימיות כו'... וכבר נתבאר שעל ידי התפלה בעשרת ימי תשובה נמשך אחר כך בחינת הנשואין והיחוד בשמחת תורה..." **[שֶׁעִנְיָנָן הוּא** של שמיני עצרת ושמחת תורה **הַגִּילּוּי דְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ זֶה מַתָּן תּוֹרָה,** כמאמר חז"ל על הכתוב בשיר השירים 'צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו' **יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁנִּיתְּנוּ בּוֹ לוּחוֹת הָאֲחֲרוֹנוֹת**[41]**],** שֶׁאָז **הוּא הַיִּחוּד דְּתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמֵחוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי שֶׁהוּא חוֹדֶשׁ כְּלָלִי, נִמְשָׁךְ אַחַר כָּךְ עַל כָּל הַשָּׁנָה בָּעֲבוֹדָה דְּיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ**[42]**, שֶׁעוֹבְרִים מֵהָעֲבוֹדָה הַבִּלְתִּי מוּגְבֶּלֶת לַעֲבוֹדָה מְסוּיֶּמֶת כו'.**

ו) אָמְנָם תּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים עַכְשָׁיו הִיא בִּבְחִינַת אֵירוּסִין בִּלְבָד, **וְלֶעָתִיד לָבוֹא דַּוְקָא תִּהְיֶה בִּבְחִינַת נִישּׂוּאִין**[43] כמובא לעיל מליקוטי תורה פרשת ברכה.

וְזֶהוּ מַה שֶּׁנֶּאֱמַר[44] בשיר השירים **יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ,** דְּקָאֵי **עַל תּוֹרָתוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ**[45] כפירוש רש"י על פסוק זה, "... ונאמר דוגמא שלו על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני מנשיקות פיהו".

אַף גַּם עַכְשָׁיו בזמן הגלות **יֶשְׁנוֹ בְּדוּגְמָא לְזֶה**[46]**,** בדומה לגילוי סודות התורה לעתיד לבוא, **שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה,** כדברי הזוהר **דְּלֵית תַּמָּן לָא קוּשְׁיָא מִסְטָרָא דְּרָע** שאין שם, בפנימיות התורה, לא קושיא ש(באה) מצד הרע **וְלֹא מֵחֲלוֹקֶת מֵרוּחַ הַטּוּמְאָה**[47]**, וְהִיא** פנימיות התורה **בְּחִינַת עֵץ הַחַיִּים** (שאין בו תערובת טוב ורע כמו בעץ הדעת), והיא **בְּחִינַת דֶּרֶךְ חַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה מִנֶּגֶד מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר**[48] **[כַּמְבוֹאָר כָּל זֶה בְּקוֹנְטְרֵס עֵץ הַחַיִּים לְכְבוֹד קְדוּשַׁת אַדְמו"ר (מַהוֹרַ"שׁ"ב) נִשְׁמָתוֹ עֵדֶן, בַּעַל יוֹם הַהוּלֶּדֶת דְּשַׁבָּת שֶׁעָבְרָה (כ"ף מַרְחֶשְׁוָן)]. וְעַל יְדֵי הַלִּימּוּד וַהֲפָצַת הַמַּעְיָנוֹת חוּצָה עַכְשָׁיו** בזמן הגלות, **בָּאִים לְלִימּוּד תּוֹרָתוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, בִּבְחִינַת נִישּׂוּאִין, כַּאֲשֶׁר מָשִׁיחַ יְלַמֵּד תּוֹרָה אֶת כָּל הָעָם כּוּלּוֹ**[49]**, בְּקָרוֹב מַמָּשׁ.**

ביאור בדרך אפשר

וּפוֹעֵל גַּם בְּתוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים, שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁנִּפְעָל אַחַר כָּךְ בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת וְשִׂמְחַת תּוֹרָה [שֶׁעִנְיָנָן הוּא הַגִּילּוּי דְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ זֶה מַתָּן תּוֹרָה, יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁנִּיתְּנוּ בּוֹ לוּחוֹת הָאֲחֲרוֹנוֹת[41]], שֶׁאָז הוּא הַיִּחוּד דְּתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמֵחוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי שֶׁהוּא חוֹדֶשׁ כְּלָלִי, נִמְשָׁךְ אַחַר כָּךְ עַל כָּל הַשָּׁנָה בָּעֲבוֹדָה דְּיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ[42], שֶׁעוֹבְרִים מֵהָעֲבוֹדָה הַבִּלְתִּי מוּגְבֶּלֶת לַעֲבוֹדָה מְסוּיֶּמֶת כו'.

ו) אָמְנָם תּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים עַכְשָׁיו הִיא בִּבְחִינַת אֵירוּסִין בִּלְבָד, וְלֶעָתִיד לָבוֹא דַּוְקָא תִּהְיֶה בִּבְחִינַת נִישּׂוּאִין[43]. וְזֶהוּ מַה שֶּׁנֶּאֱמַר[44] יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ, דְּקָאֵי עַל תּוֹרָתוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ[45]. אַף גַּם עַכְשָׁיו יֶשְׁנוֹ בְּדוּגְמָא לְזֶה[46], שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה, דְּלֵית תַּמָּן לָא קוּשְׁיָא מִסְטָרָא דְּרָע וְלֹא מַחֲלוֹקֶת מֵרוּחַ הַטּוּמְאָה[47], וְהִיא בְּחִינַת עֵץ הַחַיִּים, בְּחִינַת דֶּרֶךְ חַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה מִנֶּגֶד מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר[48] [כַּמְבוֹאָר כָּל זֶה בְּקוֹנְטְרֵס עֵץ הַחַיִּים לְכְבוֹד קְדוּשַׁת אַדְמו"ר (מַהוֹרַ"שׁ"ב) נִשְׁמָתוֹ עֵדֶן, בַּעַל יוֹם הַהוּלֶּדֶת דְּשַׁבָּת שֶׁעָבְרָה (כ"ף מַרְחֶשְׁוָן)]. וְעַל יְדֵי הַלִּימּוּד וַהֲפָצַת הַמַּעְיָנוֹת חוּצָה עַכְשָׁיו בזמן הגלות, בָּאִים לְלִימּוּד תּוֹרָתוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, בִּבְחִינַת נִישּׂוּאִין, כַּאֲשֶׁר מָשִׁיחַ יְלַמֵּד תּוֹרָה אֶת כָּל הָעָם כּוּלּוֹ[49], בְּקָרוֹב מַמָּשׁ.

41) משנה תענית כו, ב ובפרש"י. גמרא שם ל, ב. 42) לשון הכתוב – ויצא לב, ב. ראה ספר השיחות תרצ"ו ע' 43. ד"ה להבין ענין תשרי פ"ז (לעיל ע' 241). וש"נ. 43) שמו"ר ספט"ו. וראה לקו"ת שבהערה 3. 44) שה"ש א, ב. 45) ראה פרש"י שה"ש שם. אותיות דרע"ק אות ז. ילקוט שמעוני ישעי' רמז תכט בתחילתו. וראה הנסמן בהערה 49. 46) ראה גם לקו"ת ברכה שם. 47) זח"ג קכד, ב (ברע"מ). וראה תניא אגה"ק סכ"ו. 48) משלי ו, כג. 49) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת צו יז, א. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פנ"ו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ג.

ביאור בדרך אפשר

כמבואר בליקוטי תורה, "... ענין מתן תורה הוא היום לעשותם בקיום המצות בפועל ממש ותלמוד תורה כנגד כולם. ולמחר לקבל שכרם היינו לעתיד לבוא, והוא ענין התגלות פנימית התורה וטעמי מצוות, וכדפרש"י על פסוק ישקני מנשיקות פיהו, וזהו גם כן ענין משיח שנאמר בו הנה ישכיל עבדי ירום ונשא

ביאור בדרך אפשר

כו' היינו מאברהם ויצחק כו' עד וגבה מאד אותיות אדם, שיהיה למעלה מבחינת אדם הראשון ומבחינת משה רבינו ע"ה... והוא ילמד דעת לכל העם בהשגת פנימית התורה **בְּקָרוֹב מַמָּשׁ**.

המשך ביאור למס' בכורות ליום שני עמ' א

הדין, שכן אם נטהר באינה נספרת יבואו לטהר גם בנספרת.

מקשה הגמרא על תירוץ זה: **אִי הָכִי** אצבע **שְׁאִינָהּ נִסְפֶּרֶת בְּאֹהֶל נַמִּי תְּטַמֵּא** משום גזירה זו, כדי שלא יבואו לטהר באוהל גם נספרת. מתרצת הגמרא: **עֲבַדוּ רַבָּנָן חֵיכִירָא, כִּי הֵיכִי דְּלֹא לִישְׁרְפוּ עֲלַיְיהוּ תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים** – חכמים רצו לעשות היכר באצבע שאינה נספרת שטומאתה אינה מעיקר הדין אלא רק משום גזירה, כדי שלא יטעו לומר שטומאתה היא מן התורה ויבואו לשרוף תרומה או קדשים שנטמאו מחמתה, ואסור לשרוף תרומה שמן התורה היא טהורה.

הגמרא מברר באלו אופנים מטמאים עצמות המת באוהל: **תְּנַן הָתָם** במסכת אהלות (פ"ב מ"א), עצמות המת שהן **רוֹב בְּנְיָנוֹ** של הגוף אפילו שאינן רוב מנין עצמות גופו, **וְכֵן רוֹב מִנְיָנוֹ שֶׁל** סכום כל עצמות **הַמֵּת** אפילו שאינו רוב בנינו, **אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ** ברוב זה כשיעור **רוֹבַע** קב עצמות, **טְמֵאִין** – מטמאים באוהל. **וְתָנוּ רַבָּנָן** בברייתא, **אֵיזֶהוּ 'רוֹב בְּנְיָנוֹ'** של מת, עצמות של **שְׁנֵי שׁוֹקַיִם וְיֶרֶךְ אֶחָד**, ואף שאין בהן את רוב היקף הגוף הן נחשבות כרוב בנינו, **הוֹאִיל וְזֶה הוּא רוֹב גּוּפָהוּ** של אדם, **בְּאָדָם גָּדוֹל** שאינו ננס באבריו. **וְאֵיזֶהוּ רוֹב מִנְיָנוֹ** של עצמות המת, עצמות **של מֵאָה עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה** אברים שהם רוב ממאתים ארבעים ושמונה אברי האדם.

מקשה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ רַבִּינָא לְרָבָא, וכי הַתְּנָא מְנָיְינָא אֲתָא לְאַשְׁמוּעִינַן**, הלא מאחר שמנין האברים הוא מאתיים ארבעים ושמונה מובן מאליו שרוב מניינם הוא מאה עשרים וחמשה. מתרצת הגמרא: **קָא מַשְׁמַע לָן** התנא **דַּחֲדוּשׁ דְּתַנְיָא** בברייתא אחרת, אדם שגופו **חָסֵר שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא מֵאתַיִם** אברים בלבד, **וְכֵן** אדם שגופו **יָתֵר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מֵאתַיִם וּשְׁמוֹנִים וְאֶחָד** אברים, **כּוֹלָן עוֹלִין לְמִנְיַן מֵאָה עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה**, ואף אבריו היתירים מצטרפים לרוב זה לטמא באוהל. ומכאן שאין הולכים אחר רוב עצמות של כל גוף וגוף בפני עצמו, אלא זיל [–יש ללכת] **בָּתַר רוּבָּא דְּאִינָשֵׁי** שיש בהם רק מאתים ארבעים ושמונה אברים. ולעולם אין עצמות מטמאים באוהל בפחות ממאה עשרים וחמישה אברים, ולעולם אין צריך יותר ממנין זה, בין באדם חסר אברים ובין באדם יתר אברים.

הגמרא מביאה הוכחה ממעשה שהיה שיש לאשה אברים יתירים על אברי האיש: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁשָּׁלְקוּ** [–בשלו] **זוֹנָה אַחַת שֶׁנִּתְחַיְּבָה שְׂרֵיפָה לַמֶּלֶךְ**, לאחר שהמיתוה בשריפה, **וּבָדְקוּ וּמָצְאוּ בָּהּ מֵאתַיִם וַחֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם** אברים, ובאו לרבי ישמעאל וסיפרו לו על כך. **אָמַר לָהֶם, שְׁמָא בְּאִשָּׁה בְּדָקְתֶּם** שיש בה עוד ארבעה אברים, **שֶׁהוֹסִיף לָהּ הַכָּתוּב שְׁנֵי צְרִירִים וּשְׁנֵי דְלָתוֹת** בפתח הרחם.

הגמרא מביאה סיוע לדברי רבי ישמעאל מדברי תנאים אחרים: **תַּנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ צְרִירִים לְדֶלֶת שֶׁל בַּיִת כָּךְ יֵשׁ צְרִירִים לְאִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר** בבכלתו של עלי הכהן (שמואל א' ד יט), **'וַתִּכְרַע וַתֵּלֶד כִּי נֶהֶפְכוּ עָלֶיהָ צִירֶיהָ'**, ומכאן שיש לאשה צירים. **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ דְּלָתוֹת לַבַּיִת כָּךְ יֵשׁ דְּלָתוֹת לְאִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר** (איוב ג ט) **'כִּי לֹא סָגַר דַּלְתֵי בִטְנִי'**. שמרוב צרותיו קילל איוב את יום שלא נסגרו דלתות בטן אמו לעכב את יצירתו, ומכאן שיש דלתות לאשה. **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר**, מלבד צירים ודלתות אלו יש לאשה אבר נוסף הנקרא 'מפתח', **כִּי כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ מַפְתֵּחַ לַבַּיִת כָּךְ יֵשׁ מַפְתֵּחַ לְאִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר** (בראשית ל כב) על רחל בעת הריונה **'וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ'**, ודלת סגורה שצריכה פתיחה נפתחת על ידי מפתח.

מקשה הגמרא: **לְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא** שיש לאשה חמישה אברים יתירים על איש, **קַשְׁיָא** [–קשה] עליו מהמעשה **דְּתַלְמִידֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל** שמצאו באשה רק מאתים חמישים ושנים אברים, ואילו לדברי רבי עקיבא יש לה מאתים חמישים ושלשה אברים. מתרצת הגמרא: **הָלְמָא אֵירֵי דְּזוּטְרָא, אִתְּמוּחֵי מְהָמֵּח** – שמא משום שהמפתח הוא אבר קטן, הוא נימוח מחמת השליקה.

הגמרא מביאה דין בטומאת מת של אברים אלו: **אָמַר רַב, וְכוּלָּן** – כל חמשת האברים היתירים באשה, **אֵין מְטַמְּאִין** בפני עצמם **בְּאֹהֶל, שֶׁכֵּן נֶאֱמַר** בטומאת אוהל (במדבר יט יד) **'זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל'**, ו'אדם' משמע דווקא **דָּבָר הַשָּׁוֶה לְכָל אָדָם**, שרק אבר שנמצא גם באיש מטמא באוהל.

מקשה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי** לרב, **וְכִי בְּאִישׁ לֵיכָּא** [–אין] צירים, **וְהָכְתִיב** (ישעיה כא ג) **'צירים אֲחָזוּנִי כְּצִירֵי יוֹלֵדָה'**. שבשעה שהתנבא ישעיהו הנביא על פורענות בבל, אמר שיתאוננו אנשי בבל שהם נתקפים בצירים מרוב יסורים, כמו אשה הכורעת ללדת, שצירי דלתי בטנה מתפרקים להפתח. ומכאן שיש צירים גם לאיש, ואיך אמר רב שצירים ישנם רק באשה. מתרצת הגמרא: לאיש יש רק **צִירֵי בָּשָׂר** בלא עצם, ובמנין האברים נחשבים רק אברים שיש בהם עצם.

עוד מקשה הגמרא על רב: **וְהָכְתִיב** (דניאל י טז), **'אֲדֹנִי בַּמַּרְאָה נֶהֶפְכוּ צִירַי'**. שכשראה דניאל את המלאך נחרד ואמר שמרוב פחד נהפכו עליו צירי, ומכאן שיש צירים גם באיש, ואיך אמר רב שיש צירים רק לאשה. מתרצת הגמרא: **הָכָא נַמִּי** יש לתרץ כתירוץ לעיל, שלאיש יש רק **צִירֵי בָּשָׂר** בלא עצם, ורק בצירי אשה יש גם עצם.

הגמרא מוכיחה שצירי איש אינם נחשבים אברים: **הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא**, דהרי **אִי לֹא תֵּימָא הָכִי** אלא תאמר שגם צירי איש נחשבים אברים, יקשה על מנין **מֵאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה** אברים שפירטה המשנה באהלות, **הֵיכִי מַשְׁכַּחַת לָהּ**, הרי אינו **לֹא בְּאִישׁ וְלֹא בְּאִשָּׁה**. אלא בהכרח נאמר מנין זה באיש, וצריו הם רק מבשר ולא מעצם, ועל כן אינם נכללים במנין האמור.